

В статье исследуются правовые проблемы определения особенностей организационно-правовой формы некоммерческих юридических лиц. Автор выражает собственное видение развития законодательства по определению организационно-правовых форм некоммерческих юридических лиц в привязке с системой юридических лиц в целом.

Ключевые слова: некоммерческое юридическое лицо, система юридических лиц, организационно-правовая форма.

Zozulyak O. I. Theoretical and legal aspects of definition of legal forms of non-profit entities.

The legal problems of determining the characteristics of non-profit entities and their legal forms are researched in the article. The author expresses her own vision of the legislation development concerning description of the organizational and legal forms of non-profit entities in relation with entities system in general.

Key words: non-profit entity, the system of entities, legal form.

Килимник І.І., Харитонов О.В.

ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАХИСТУ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ, ЯК ОБ'ЄКТУ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

УДК343.533

Постановка проблеми. Розвиток суспільних відносин в Україні ставить все більш жорсткіші вимоги щодо надання гарантій юридичним особам під час здійснення ними господарської діяльності. Зазначене стосується в більшій мірі й посилення правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності. Адже, безперечно, високотехнологічні цифрові технології, що панують зараз в світі, не можуть не вплинути на можливості протиправного доступу до об'єктів інтелектуальної власності, правовласниками яких виступають суб'єкти господарювання. В цьому питанні, в умовах ринкової економіки, значної актуальності набуває питання захисту комерційної таємниці. Адже ще з давніх-давен існувало прислів'я: «хто володіє інформацією, той володіє світом». Історія людської цивілізації – це результат розвитку свідомої творчої інтелектуальної діяльності людей. Об'єктивно роль і значення не лише інтелектуальної творчої праці людей, а і результатів такої діяльності зросли засучасних умов глобалізації, трансформації індустріального суспільства у суспільство інноваційного розвитку,

реального формування ноосфери Землі, про яку у ХІХ ст. писав В. Вернадський [1, с. 41].

Аналіз досліджень даної проблеми. Найбільш відомими дослідниками питань захисту комерційної таємниці, як об'єкту права інтелектуальної власності, є: Андрощук Г.О., Базилевич В.Д., Бутнік-Сіверський О.Б., Вачевський М.В., Дахно І.І., Дроб'язко В.С., Коссак В.М., Мікульонок І.О., Орлюк О.П., Підпригора О.О., Цибульов П.М. та інші.

Метою даної статті є дослідження проблематики захисту комерційної таємниці, як об'єкту права інтелектуальної власності, в умовах ринкової економіки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до комерційної таємниці, як об'єкту права інтелектуальної власності, слід зазначити, що глобальна комп'ютеризація та тотальна залежність людства від мережі інтернет, вже ставлять під сумнів безпеку будь-яких відомостей, що сформовані в суб'єкті господарювання та розголошення яких може призвести до значних негативних наслідків для вказаного суб'єкта. Гамбург І.А. та Фролов О.М. пишуть, що в Україні так само з'являються новітні технології, винаходи в галузі виробництва, які суб'єкти господарювання виробляють власноручно. Саме на сучасному етапі розвитку держави відбувається зростання ролі інформаційних ресурсів у їх діяльності. На сьогодні інформація суб'єкта господарювання – це об'єкт права власності, від захищеності якого залежить ефективність його діяльності. Втрата інформації може призвести до збитків, а в деяких випадках до банкрутства. В умовах жорсткої конкуренції дуже важливо зберегти інформацію, яка має значення для суб'єкта господарювання, бо вона може стати власністю конкурентів, які використовують її у власних потребах. Таку інформацію прийнято називати комерційною таємницею [2].

Безпосереднє поняття «комерційна таємниця» знайшло своє правове закріплення лише за часів занепаду СРСР, про що свідчить Закон «Про підприємства в СРСР» від 04.06.1990 р. № 1529-1. Так, ст. 33 вказаного Закону під комерційною таємницею підприємства розуміла недержавні секретні відомості, пов'язані

з виробництвом, технологічною інформацією, управлінням, фінансами та іншою діяльністю підприємства, розголошення (передача, витік) яких можуть завдати шкоди його інтересам. Склад та обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, порядок їх захисту визначаються керівником підприємства. При цьому, види діяльності підприємств, відомості про яких не могли становити комерційну таємницю, визначалися Радою Міністрів СРСР з метою запобігання приховуванню підприємством відомостей про забруднення навколишнього середовища та іншої негативної діяльності, здатної завдати шкоди суспільству[3].

В сучасному вітчизняному законодавстві поняття комерційної таємниці закріплене в главі 46 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), яка називається «Право інтелектуальної власності на комерційну таємницю» [4]. Відповідно до ст. 505 ЦК України комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці.

Відповідно до ст. 506 ЦК України, майновими правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю є: 1) право на використання комерційної таємниці; 2) виключне право дозволяти використання комерційної таємниці; 3) виключне право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці; 4) інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю належать особі, яка правомірно визначила інформацію комерційною таємницею, якщо інше не встановлено договором[4]. Кодексом передбачено, що строк чин-

ності права інтелектуальної власності на комерційну таємницю фактично не конкретизований та обмежується строком існування сукупності ознак комерційної таємниці, які сформовані особою, що правомірно визначила інформацію комерційною таємницею.

Положеннями Господарського кодексу України також закріплені певні ознаки інформації, що становить комерційну таємницю. Так, ст. 162 Кодексу передбачає, що суб'єкт господарювання, що є володільцем технічної, організаційної або іншої комерційної інформації, має право на захист від незаконного використання цієї інформації третіми особами, за умов, що ця інформація має комерційну цінність у зв'язку з тим, що вона невідома третім особам і до неї немає вільного доступу інших осіб на законних підставах, а володільць інформації вживає належних заходів до охорони її конфіденційності [5].

Таким чином, ми бачимо, що суб'єкт господарювання має право так би мовити «засекречувати» широкий спектр інформації, що має певне відношення до його безпосередньої діяльності. При цьому, не вся інформація, що міститься у вказаного суб'єкта, є комерційною таємницею та складає об'єкт права інтелектуальної власності. В цьому випадку законодавцем встановлені певні обмеження. Так, Постановою Кабінету Міністрів України від 09.08.1993 р. № 611 закріплений перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці, до них відносяться: установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами; інформація за всіма встановленими формами державної звітності; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків і обов'язкових платежів; інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків; документи про платоспро-

можність; відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю; відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню [6].

Права на результати інтелектуальної діяльності та засоби індивідуалізації (інтелектуальні права), доречно зазначає С.С. Алексєєв, це можливість володільця інтелектуальної власності на свій розсуд використовувати цю інтелектуальну власність, розпоряджатися нею, дозволяти або забороняти її використання необмеженому колу третіх осіб, а також захищати свої майнові та немайнові права способами і в порядку, передбаченими Цивільним кодексом. [7, с. 423]. Якщо ж звернутися до права інтелектуальної власності на комерційну таємницю, то воно належить особі, яка правомірним визначила інформацію комерційною таємницею. При цьому, така особа може як встановити таку таємницю комерційною так і скасувати своє встановлення. Це є досить зручним та виокремлює комерційну таємницю від інших видів права інтелектуальної власності, що передбачають більш жорсткіші форми набуття таких прав.

Однак, на цей час в чинному законодавстві відсутні будь-які норми, якими би закріплювався порядок набуття інформацією статусу комерційної таємниці. Адже інформація може бути не тільки на паперовому або цифровому носії, але і обіймати не матеріальне, розумове чи інтелектуальне, підґрунтя та торкатися конкретної особи чи кола осіб. Розглядаючи носіїв комерційної інформації слід зазначити, що до них відносяться або безпосередньо працівники суб'єкта господарювання, або сторонні особи, що мають виробничі, корпоративні або інші зв'язки з наведеним суб'єктом. Тому розроблення єдиного документа, який би мав виключне поширення на всіх наведених осіб, що мають доступ до комерційної інформації є дуже складним. Адже, наприклад, закріплення цієї інформації в статуті не завжди є доречним, так як дія вказаного документа має своє поширення не на широке коло осіб. Розроблення в юридичній особі положення про комерційну таєм-

ницю не містить ознак локального нормативного акту, тому його обов'язковість дуже сумнівна. Як вихід вбачаємо можливість фіксації комерційної таємниці в колективному договорі, який є нормативно-правовим актом, має поширення на необмежене коло осіб та є обов'язковим для ознайомлення для всіх працівників, що працюють у даного суб'єкта господарювання (тобто фактичних носіїв комерційної таємниці). Як недолік вказаного нормативного акту слід навести, що він відноситься до сфери регулювання трудовим правом, тому поширення його застосування на цивільні відносини, пов'язані з правом інтелектуальної власності можуть визивати певні суперечки.

Н. Климашенко, з цього приводу зазначає, що із запровадженням законодавчих основ гарантування прав на комерційну таємницю в трудових правовідносинах, перспектива чого вбачається з огляду на подані в парламент два проекти трудового кодексу, постає теоретичне питання про галузеву належність відповідних правових механізмів. Навіть при тому, що інформація, з приводу якої складаються відносини працівника і роботодавця, є об'єктом цивільного права і у визначенні умов своїх взаємин з приводу неї сторони мають високий ступінь диспозитивності, все ж розміщення відповідних правових норм до кодифікованого акту трудового законодавства, а також встановлена можливість настання виду суто дисциплінарної відповідальності – звільнення – за порушення взятих працівником зобов'язань щодо збереження конфіденційності комерційної таємниці роботодавця дають достатні підстави для сумнівів в існуванні юридичної рівності сторін та вказують на належність цих правових механізмів до галузі трудового права. Разом із тим, приватноправова природа договірних механізмів гарантування суб'єктивних прав та обов'язків працівника і роботодавця щодо комерційної таємниці сумнівів не викликає [8, с. 33].

Висновки. Таким чином, незважаючи на дуже велику актуальність комерційної таємниці для суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин. Правові гарантії захисту наведеного об'єкту права інтелектуальної власності є далекими від ідеалу.

Для подолання вказаної проблеми необхідне розроблення комплексного підзаконного нормативно-правового акту, який би закріплював критерії віднесення інформації до комерційної таємниці та запроваджував єдиний механізм захисту прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

1. Корновенко С. *Проблемні питання поняттєво-категоріального забезпечення інтелектуальної власності в Україні* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2011/11>.
2. Гамбург І.А., Фролов О.М. *Правове забезпечення захисту комерційної таємниці в Україні* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Dtr_pravo/2011_2/files/LA211_13.pdf.
3. Закон «Про підприємства в СРСР» від 04.06.1990 р. № 1529-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economics.kiev.ua/download/ZakonySSSR/data01/tex10872.htm>.
4. Цивільний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page9>.
5. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page6>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 09.08.1993 р. № 611 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/611-93-%D0%BF>.
7. Гражданское право: учеб. / С.С. Алексеев, Б. М. Гонгало, Д. В. Мурзин [и др.]; подобц. ред. чл.-корр. РАН С.С. Алексеева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Проспект; Екатеринбург; Институт частного права, 2009. – 528 с.
8. Климашенко Н.Юридичні гарантії реалізації прав на комерційну таємницю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intellect21.cdu.edu.ua/wp-content/uploads/2011/11>.

Килимник І.І., Харитонов О. В. Правова характеристика захисту комерційної таємниці, як об'єкту права інтелектуальної власності

Стаття присвячена дослідженню сучасного стану захисту комерційної таємниці, як об'єкту права інтелектуальної власності. В ній робиться висновок, що попри наявність в діючому законодавстві правового регулювання комерційної таємниці, режим її реалізації в суб'єктах господарювання є далеким від досконалості. Пропонується запровадження єдиного нормативного акта, присвяченого правовому регулюванню комерційної таємниці в Україні.

Ключові слова: інтелектуальна власність, комерційна таємниця, суб'єкт господарювання, майнові права, охорона комерційної таємниці, строки чинності права на комерційну таємницю.

Килимник І.І., Харитонов А. В. Правовая характеристика защиты коммерческой тайны, как объекта права интеллектуальной собственности.

Статья посвящена исследованию современного состояния защиты коммерческой тайны, как объекта права интеллектуальной собственности. В ней делается вывод, что не смотря на наличие в действующем законодательстве правового регулирования коммерческой тайны, режим ее реализации в субъектах хозяйствования далек от совершенства. Предлагается введение единого нормативного акта, посвященного правовому регулированию коммерческой тайны в Украине.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, коммерческая тайна, предприятие, имущественные права, охрана коммерческой тайны, сроки действия права на коммерческую тайну.

Kylymnyk I.I., Kharitonov O.V. Legal description of the protection of trade secrets, as an object of intellectual property rights.

This article is devoted to the study of the current state of protection commercial secrets as an object of intellectual property rights. It finds that in spite of the presence in the law of legal regulation commercial secrets, the mode of its implementation in the economic entities is far from perfect. Offered the implementation of a normative instrument on the legal regulation commercial secrets in Ukraine.

Key words: intellectual property, commercial secret, business entity, property rights, the protection of commercial secrets, the validity of the right to commercial secret.

Мігашук М.І.

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ СУБ'ЄКТИВНОГО ПРАВА

УДК 347.121.2

В науці цивільного права було проведено ряд фундаментальних досліджень особистих немайнових правовідносин. Разом з тим, в них або взагалі не розглядали кореспонденцію, як особисте немайнове благо, або розглядали його лише на загальному рівні, або лише частково, а тому особливості даного об'єкта залишилися практично не розкритими. Відповідно, поза увагою залишився не тільки зміст суб'єктивного права, а й межі та способи його здійснення, форми та способи захисту.